

Добры ўраджай абяцае быць сёлета на Віцебшчыне. Удзельнікі Тэатра рускай літаратуры на Беларусі пераняліся ў гэтым, Хіба ж маглі яны не сфатаграфавана разам з тымі, хто сваімі рукамі вырошчвае такую нумуру... Гэты здымак зроблены ў калгасе «17 верасня» Глыбоцкага раёна, дзе старшынёй таварыш Пугача. Добры ўспамін застаецца аб сустрэчы...

ГЕРОІ НАШЫХ ДЗЁН

НАСТАЎНІК МОЛАДЗІ

Сходзі тут заўсёды праходзіць цікава. Старшынёй не даводзіцца прымушаць людзей выступаць. Рамонтнікі, выкрываючы недахопы ў арганізацыі працы, гавораць пра шафераў, якія нядабры сумленні даглядаюць аўтамабілі. Не маючы іх, вядзілі. Яны па-прабавалі, спасары, кучэй і лепш рамантавалі аўтамабілі. Як правіла, на сходках гавораць аб справах, зязаных з вытворчасцю, са спадарожнікам.

Але аднойчы Сямён Арцёмавіч Чыстабаев заставарыў аб выхаванні.

— Калектуй — таловны выхавальнік, калектуй адказвае за лёс чалавека, — пачаў ён свае выступленне.

— Можна і я выхавальнік? — запытаў адзін з прысутных у зале.

Гэта быў добры слесар. Працаваў чалавек у брыгадзе, не адной сотні машын вярнулі жыццё яго залатыя рукі. А прызначалі брыгадзірамі, і ён рагубіўся.

Паглядзеў Чыстабаев у бок таварыша і адказаў:

— На жаль, пакуль яшчэ не, а павінен быць. Моладзь табе даручана. Яе трэба вучыць працаваць і жыць па-камуністычнаму, а ты сам пазлічваючы вучоў закінуў, кілоўнай газеты не вылісаў... Брыгадзір.

З дня, калі адбыўся гэты сход, мінула некалькі год, але рамонтнікі і віцебскія аўтамабілі М. Арцёмавіча выступленне Сямёна Арцёмавіча. З гэтага часу яго па-спасароўку называюць выхавальнікам.

Рыжаватыя валасы, твар у вяснухаста, лоб праразаны шматлікай, разумны, крхну прыжуркаваныя вочы і трышчы год жыцця за плычым — такі партрэт Сямёна Чыстабаева — брыгадзіра-рамонтнікаў аўтамабіляў. Заедае, ён нічым не вылучаецца з сродка таварышства на рабоче. Своечасова прыходзіць у свае майстэрні, як і ўсе, рамонтныя машыны, вечарамі бывае яна, сходка, хадзіць з жонкай у кіно, тэатр... Але даволі пабыў у аўтамабілях, дарчы некалькі дзён, каб узаўважыць, што гэтым дзяцкам не абмяжованае кола інтарэсаў брыгадзіра.

Робачы аўтамабілі выбралі Чыстабаева членам мясцовага камітэта. Ён і да гэтага прымаў актыўны ўдзел у прафсаюзнай рабоце. Праправаў па даручэнню старэйшых машына вуснае скаргі і пісьмы рабочых. Сямён Арцёмавіч вельмі прынцыпова вырашаў усе пытанні, сур'ёзна ставіўся да кожнага даручэння.

У мясцовым камітэце яму даручылі адказваць за сектар працы і зарплат. Даведзена пра гэта тагачасны дырэктар аўтабазы і скаргі ў галасе. Ну, маўляў, спакое не даць. Гэта было сказана даволі трышна. Ён адзін выпадок перушчыў працоўнай дысцыпліны ці драўнянай арганізацыі працы не абыходзіўся цяпер без таго, каб не ўмяшавуся Чыстабаев.

Аднойчы ў абедзенны перапынак качагар базы звярнуўся да Чыстабаева. Яны няправільна налічылі заробленныя грошы. Пайшоў член мясцовага камітэта да тагачаснага дырэктара.

— На лічана правільна! Бухгалтэры не памыліліся, — безапелайна заявіў той.

— Правярні — адказаў Чыстабаев, і праз некалькі дзён ён дакладваў на мясцовым камітэце аб сваіх вывадах. Яны разыходзіліся з думкай дырэктара. І Сямён Арцёмавіч дабіўся правільнага вырашэння пытання.

У брыгадзе Чыстабаева 14 чалавек. Усе яны — яго выхаванцы. У мінулым годзе Аляксандр Літвінчук і Федар Вінахоўскі вучыліся ў аўташколу. Вытворчую практыку хлопцы праходзілі ў брыгадзе Чыстабаева. Пайшоў час. Здадзеныя экзамены. І юнакі прышлі ў аўтабазу № 1. Дырэктар задавоў іх просьбай і накіраваў у брыгаду Чыстабаева. Тут было чаму вучыцца. Брыгада давала па паўтары нормы за змену, скарачаў час працоўна аўтамабіляў у рэжыме, і якасць работы была, як правіла, выдатнай.

Трэці малады рабочы — Віктар Антонаў трапіў у другую брыгаду. У дзень, калі яны атрымалі грошы, да Чыстабаева падыйшоў адзін з юнакоў.

— Можна, маё дзідачка Сямён, пойдзем адмысльным першым заробак?

Чыстабаев паглядзеў на маладога рабочага, прыжурку вочы. «Цікава, цікава, што яны заду-малі?» — падумаў брыгадзір і адказаў:

— Згодзен. Пойдзем... Толькі я на хвілінку забяру ў кантору.

Утрох лін выйшлі на вуліцу. Брыгадзір, член мясцовага камітэта, вопытны рабочы і юнак, што толькі-толькі ўступілі ў жыццё. Ён аднаго з магазінаў атрымаліся. У вітрыне сталі бутэлі з каліею, гарэлкай, лікерам.

Сямён Арцёмавіч узяў юнакоў за локці і падтуркнуў наперад.

— Дома ўсё падрыхтавана...

На кватэры Чыстабаева справяду ўсё было гатова. Ён паспеў папярэдзіць жонку аб прыходзе гасцей. На стале стала бутэля гарэлкай, яшчэ, катлеты...

— Калі ласка, — запрасіў юнакоў брыгадзір.

Селі. Гаспадар наліў у чаркі віно.

— За нашу рабочую годнасць. За тое, каб мы сталі спраўдзілі лоззямі, — прыпавіў ён тост.

Потым брыгадзір папавіўся далейшымі плянамі ў жыццё юнакоў, запытаў, што збіраюцца яны купіць на першую зарплату. Выхадзіў іх, а сам праіў:

— Бацькам падарункі купіць трэба.

Брыгадзір быў задаволены маладымі рабочымі. На дошцы паказваў іх усяго тры, іх прызвічэй стаялі даволі высокія лічбы.

Па яго парадку хлопцы паступілі ў школу рабочай моладзі.

Часта да рабочага месца, дзе працаваў Чыстабаев і яго маладыя сябры, падыходзіў Віктар Антонаў. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

ва сачыў за работай Антонава. Юнак стараўся.

Завалася, што і брыгадзір, і малады рабочы трымаюць экзамен: адзін — на ўменне працаваць з людзьмі, другі — на сумленны адносіны да сваіх абавязкаў.

Далі нека ў канцы змены брыгадзе трэмінавае заданне. Адзін з аўтамабіляў павінен быў працаваць ноччу на вывазцы будаўнічых матэрыялаў, а матор павінен быў працаваць трэмінавае рамонт. Чыстабаев сабраў брыгаду і раскаваў аб недакладным заданні.

— Я не магу застацца, — сказаў Віктар і пайшоў за варот.

Пацуюшы гэтую гутарку, брыгадзір, у якога некалі працаваў малады рабочы, смеючыся, сказаў:

— Узяў на сваю галаву ліха такое...

Слесары спяшаліся хутчэй адрамантаваць машыну, адчуваючы недахоп рабочых рук. Усім было цікава і крыўдна за ўчынак таварыша. А брыгадзір увесь час думаў: «Няўжо памыліўся ў чалавеку?»

Прыкладна праз гадзіну-другую Віктар прыйшоў у майстэрню і сказаў, нібы нічога не здарылася, папраіў у Чыстабаева даць яму работу.

Калі заданне было выканана, і матор, нарэшце, запрацаваў, брыгада выйшла на вуліцу. Віктар сказаў таварышам:

— Дзень нараджэння ў мяне сёння...

— Колькі год споўнілася? — запытаў брыгадзір.

— Васьмнадцать, — адказаў юнак і паглядзеў нізаватым вачыма на таварышаў.

Хлопцы абступілі сёбра Адзін пацягнуў яго за вушы, другі добра стукнуў па спіне, а брыгадзір моцна паціснуў руку рабочага.

— З днём нараджэння цябе, Віктар...

Брыгадзір уклаў у гэтыя словы асаблівы сэнс і вельмі хвацкі, каб хлопцы без тлумачэння зразумелі яго. Развітаваючыся, ён яшчэ раз сказаў:

— З днём нараджэння! На наступны дзень Сямён Арцёмавіч задаволенна раскаваў партрэт:

— Рыжаватыя валасы, твар у вяснухаста, лоб праразаны шматлікай, разумны, крхну прыжуркаваныя вочы і трышчы год жыцця за плычым — такі партрэт Сямёна Чыстабаева — брыгадзіра-рамонтнікаў аўтамабіляў.

Заедае, ён нічым не вылучаецца з сродка таварышства на рабоче. Своечасова прыходзіць у свае майстэрні, як і ўсе, рамонтныя машыны, вечарамі бывае яна, сходка, хадзіць з жонкай у кіно, тэатр... Але даволі пабыў у аўтамабілях, дарчы некалькі дзён, каб узаўважыць, што гэтым дзяцкам не абмяжованае кола інтарэсаў брыгадзіра.

Робачы аўтамабілі выбралі Чыстабаева членам мясцовага камітэта. Ён і да гэтага прымаў актыўны ўдзел у прафсаюзнай рабоце. Праправаў па даручэнню старэйшых машына вуснае скаргі і пісьмы рабочых. Сямён Арцёмавіч вельмі прынцыпова вырашаў усе пытанні, сур'ёзна ставіўся да кожнага даручэння.

У мясцовым камітэце яму даручылі адказваць за сектар працы і зарплат. Даведзена пра гэта тагачасны дырэктар аўтабазы і скаргі ў галасе. Ну, маўляў, спакое не даць. Гэта было сказана даволі трышна. Ён адзін выпадок перушчыў працоўнай дысцыпліны ці драўнянай арганізацыі працы не абыходзіўся цяпер без таго, каб не ўмяшавуся Чыстабаев.

Аднойчы ў абедзенны перапынак качагар базы звярнуўся да Чыстабаева. Яны няправільна налічылі заробленныя грошы. Пайшоў член мясцовага камітэта да тагачаснага дырэктара.

— На лічана правільна! Бухгалтэры не памыліліся, — безапелайна заявіў той.

— Правярні — адказаў Чыстабаев, і праз некалькі дзён ён дакладваў на мясцовым камітэце аб сваіх вывадах. Яны разыходзіліся з думкай дырэктара. І Сямён Арцёмавіч дабіўся правільнага вырашэння пытання.

У брыгадзе Чыстабаева 14 чалавек. Усе яны — яго выхаванцы. У мінулым годзе Аляксандр Літвінчук і Федар Вінахоўскі вучыліся ў аўташколу. Вытворчую практыку хлопцы праходзілі ў брыгадзе Чыстабаева. Пайшоў час. Здадзеныя экзамены. І юнакі прышлі ў аўтабазу № 1. Дырэктар задавоў іх просьбай і накіраваў у брыгаду Чыстабаева. Тут было чаму вучыцца. Брыгада давала па паўтары нормы за змену, скарачаў час працоўна аўтамабіляў у рэжыме, і якасць работы была, як правіла, выдатнай.

Трэці малады рабочы — Віктар Антонаў трапіў у другую брыгаду. У дзень, калі яны атрымалі грошы, да Чыстабаева падыйшоў адзін з юнакоў.

— Можна, маё дзідачка Сямён, пойдзем адмысльным першым заробак?

Чыстабаев паглядзеў на маладога рабочага, прыжурку вочы. «Цікава, цікава, што яны заду-малі?» — падумаў брыгадзір і адказаў:

— Згодзен. Пойдзем... Толькі я на хвілінку забяру ў кантору.

Утрох лін выйшлі на вуліцу. Брыгадзір, член мясцовага камітэта, вопытны рабочы і юнак, што толькі-толькі ўступілі ў жыццё. Ён аднаго з магазінаў атрымаліся. У вітрыне сталі бутэлі з каліею, гарэлкай, лікерам.

Сямён Арцёмавіч узяў юнакоў за локці і падтуркнуў наперад.

— Дома ўсё падрыхтавана...

На кватэры Чыстабаева справяду ўсё было гатова. Ён паспеў папярэдзіць жонку аб прыходзе гасцей. На стале стала бутэля гарэлкай, яшчэ, катлеты...

— Калі ласка, — запрасіў юнакоў брыгадзір.

Селі. Гаспадар наліў у чаркі віно.

— За нашу рабочую годнасць. За тое, каб мы сталі спраўдзілі лоззямі, — прыпавіў ён тост.

Потым брыгадзір папавіўся далейшымі плянамі ў жыццё юнакоў, запытаў, што збіраюцца яны купіць на першую зарплату. Выхадзіў іх, а сам праіў:

— Бацькам падарункі купіць трэба.

Брыгадзір быў задаволены маладымі рабочымі. На дошцы паказваў іх усяго тры, іх прызвічэй стаялі даволі высокія лічбы.

Па яго парадку хлопцы паступілі ў школу рабочай моладзі.

Часта да рабочага месца, дзе працаваў Чыстабаев і яго маладыя сябры, падыходзіў Віктар Антонаў. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу працаваць, — юнак стараў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, крхнуў гузік піжамы. — Выхадзіце да сябе ў брыгаду...

Віктар раскаваў Чыстабаеву, што дома захаваў маці, што трэба было дамагчыся па гаспадарчых справах. Праіў, каб далі некалькі дзён у лік будучага адпачынку. Працаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыйдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана выдзеша рамонт аўтамабіля, і пойдзе.

Задарылася аднойчы непрыемная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошцы загата: звыліць з аўтабазы за прагул. Некалькі дзён хлопец не працаваў, а пасля падыйшоў да Чыстабаева.

Верш хвалюе чытача тады, калі ён адпавядае ладзе яго думак і перажыванняў, калі ў мысленні паэта ёсць нешта атэлянае з мысленнем чытача.

Лірычны герой нашых маладых паэтаў — аднаго пакалення, дзяціства якога было замарочна вайной. Ваяны ўражаны пакінулі ў памяці пакалення глыбокі след, наклалі адбітак на фармаванне яго светапогляду ў пасляваенны час. Маладыя паэты перажылі гэта разам са сваімі аднагодкамі.

Мы не давералі ночы сінняй, уздыгвалі, як хруснуць доў дубы.

І з юнкерскіх падбітых алюмінія Ламалі для дзятчат на грабніцы. Мы прызнаваліся сваім любімым і спуюку ўжо дарослым няслі.

Стаў новым светам, а губы пахлі дымамі.

Во мы з снарадных кованым пілі. (С. Гаўрусёва).

Маладым паэтам, які і ў вяселі, даваўся адчуць горчы вяселлі, страт, якія па-даросламу, да калі, асінсаваны, можа, толькі сёння:

З пустым рукавом сын вярнуўся дамоў, А маці, як аблыня, белая з гора.

Здаецца мне, перахман пахне ішоў... Вы чуеце, хлопцы, з палаты мінараў? (Р. Барадудлін).

Так, цяжкім быў пачатак біяграфіі

ТАЛЕНТ ШЧЫРЫ, САМАБЫТНЫ

Калі думаеш, у чым жа есакрата абавязнасці мастацтва Тацяна Карневуна Лапацінай, як яна пры поўнай адсутнасці элементарнай музычнай падрыхтоўкі дасягае выключнага поспеху ў выкананні майстарства, прыходзіць найперш да выводу, што выдатная беларуская песенніца валодае велізарнай пэтычнасцю ўспрымання рэальнасці. Гэтая пэтычнасць спелуе, чуючы ў сабе і палітычнае любоўю да жыцця, і ўсё, што праявае, з глыбокім адчуваннем пазіцыі працы саважых людзей. Адзіна з лепшых даследчыкаў беларускай народнай песні Л. Музычынская значыла аднойчы: мастацкі патрытызм і палітычнае любоўі Т. Лапацінай да музыкі нараджаюць у яе чужоўны душэўныя перамены.

Але толькі гэтых якасцяў было б мала для таго, каб 25 год кіраваць і ўвесь час узбагачаць саважы чужоўны творчасці такі калектыў, як Азершчынінскі хор. Самабытны талент Т. Лапацінай надзвычайна рознабаковы і шматгранны. Яна на слых беспамылкова запамінае па партыях творы, якія ёй даводзіцца чуць у механічным запісе або на радыё, і сваім вельмі чыстым голасам спявае іх для кожнага групавога хору, дзе ёй неспраўна. У тым выпадку, калі Т. Лапацінай мае новы творы, яны з'яўляюцца для яе толькі падмацаваннем успаміну аб чужой песні. Слых і памяць у Тацяны Карневуна выключныя.

Адна з асаблівых рыс творчасці Т. Лапацінай — яе ўменне зразумець песню ва ўсіх музычных падрабязнасцях. Лапаціна надзвычайна добра інтэрпрэтавае песні, яна чужоўна перадае яе адценні. Вось чаму Тацяна Карневуна ніколі не паўтарае музычны твор у той нясенсуючы, якую ёй даводзіцца чуць. Яна заўсёды «перачытвае» гэты твор па-свойму, у сваім індывідуальным «бачанні», а калі адчувае ў гэтым неабходнасць, дык — і сваёасабліва вырашае яго.

У Азершчынінскім хоры, якім кіруе Т. Лапаціна, сустракаюцца розныя формы шматгалосся: «гуртовое», «спяванне з падголосам», «спяванне з пералівай». Дарэчы, гэты апошні від шматгалосся (калі песня спяваецца ў адным рэгістры, а ў іншым, аднаголасная мелодыя затым пераходзіць у двухголосную і зноў вяртаецца ва ўнісон) — характэрны наогул для ўсходняй часткі Палесся, дзе знаходзіцца Азершчына. Але Т. Лапаціна здолела ўмяшчаць гэты прыём. Яна адчула яго пэтычнасць, тонка выкарыстоўвала гэтую пэтычнасць для псіхалагічнага вызначэння тэмпы песні, для перадачы яе лірычнага панування. Выдатная беларуская песенніца — глыбокі лют, «мне дадзена» — гаворыць яна, — і заўсёды патрэбныя лірычныя песні, у іх па-

пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай, можа быць лірычнае песня «Домжидзе». Яна ярка пачынальная, сваёй па мове, у ёй да пэтычнай вышні ўзняўшаяся думка аб неспраўна, асабіста, грамадскага ў жыцці нашых людзей. Лепшы хлопец на свеце павінен быць лепшым працаўніком у калгасе, інакш яго не пакажа дзяўчына — такі змест песні.

Т. Лапаціна імавіна раскрыць у песнях усю разнастайнасць жыцця працоўных, перадаць багацце іх пачуццяў і думак. Гэта асабліва можна заўважыць у такіх, створаных пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай у Азершчынінскім хоры песнях, як «Песня аб Леніне» на тэксце Д. Бядука, «Дзень добры, Маскве!» на словы Я. Купалы, «Мір зямлі шчаслівай», «Падзяка», «Песня аб абданні калгаса», «Прыгажэньне» на тэксце Я. Купалы, «Заварачанне павя затым», «На калгасным полі», «Дняпро» і інш. У некаторых з іх адчуваецца ўплыў рускай саважых песнятворчасці. Так, у песні «Дняпро» на словы А. Руска ёсць агульнае з песняй творчасцю В. Захарэва: «Песня аб Леніне». Пры ўсім гэтым песні калгаснага хору не траціць сваёй сваёасабліва і з'яўляюцца цікавым спалучэннем беларускай народнай песнятворчасці з мастацтвам братніх народаў.

Песні Т. Лапацінай у адрозненне ад творчасці многіх прафесійных і аматарскіх лютаран спадарожнічаюць тым з'явам, што з'яўляюцца ўсё грамадскае. Прыклад гэтага — «Песня аб Маскве», напісаная да другой Дзяржаўнага беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве, песня «Прыгажэньне» да нск — у адказ на заклік партыі да спецыялістаў сельскай гаспадаркі пайсці працаваць у калгасы.

Т. Лапаціна настойліва дамагаецца таматнай разнастайнасці рэпертуару свайго хору. Магчыма, таму Азершчынінскі хор — адзін з нямногіх народных калектываў Беларусі, які мае ў сваім рэпертуары творы на рабочую тэматыку. Сярод іх — песня «Вечер з поля».

Шмат іншых цікавых і адметных асаблівасцяў можна знайсці ў творчасці Т. Лапацінай, калі думаеш пра яе доўгі і пачэсны шлях у мастацтва. Тут і дружба з самадзейнымі кампозітарамі, і ўменне падтрымліваць іх і наваздаць на шлях, пачынаючы хору. Тут і ўважэнне народнай, «наваздаць» культуры, дарэчы, можна прыгадаць, што чужоўна, незвычайна «мудра», пастаўлена пад кіраўніцтвам А. Рыбальчыні танцавальным калектывам Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў, выведана таксама з Азершчыны. Такіх прыкладаў можна прывесці шмат.

Што б мы ні прыгадалі з творчасці Т. Лапацінай на працягу яе доўгага жыццявага і творчага шляху — усё гэта чужоўнае спалучэнне вялікага таленту і любі да Радзімы, да свайго народа.

Значыная беларуская калгасніца з Азершчыны, заслужаны дзяржаўна мастацтва БССР, Тацяна Карневуна Лапаціна ніколі не забывае аб тым, што імяна саважыя Радзіма з'яўляе яе на шырокую дарогу творчасці, і таму песні яе, гаворачы словамі Пушкіна, «наваздаць не памяць, а сэрца».

І. НІСІЕВІЧ.

З'яўляюцца мастацтва ў калгасе

На зйраных гарадскіх кінастаўках і сельскіх клубах пачаў развівацца кінааспіс «Саважыя Беларусь» № 21, першы сюжэт якога расказвае аб тым, што беларускіх аўтазаводцаў нідзяна навадалі ўльяўнаўскі аўтамабільны завод і абмяніліся вопытам свайго работ.

Другі сюжэт кінааспіса, зняты аператарам Э. Саваловым у саўгасе «Чырвоная зорка» Клецкага раёна, прысвечан сельскім жыццям.

Зацякаючы глядачоў кінакадры аб рэспубліканскіх спаборніцтвах на асабіста першынство па нонаму спорту, якія адбыліся ў Гомелі.

Далей у кінааспісе расказваецца аб жыцці і працы памочніка брыгадзіра Рыгора Білона з сельскагаспадарчай арміі «Парганіч», што на Вяршыні.

Заключэнне кінааспіса прысвечана Другому міжнароднаму кінафестывалю ў Маскве.

НОВАЯ ПРАЦА ГІСТОРЫКА

Галоўная ўвага ўсёго калектыву навуковых супрацоўнікаў Інстытута гісторыі Акадэміі навук Беларускай ССР накіравана на распаўсюджванне гісторыі сацыялістычнага працоўнага будаўніцтва. Гэта — гісторыя Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, гісторыя рабочага класа, калгаснага будаўніцтва, гісторыя культурнае і навукова-адукацыйнага будаўніцтва ў БССР, узяў беларускага народа ў разгортцы гісторыі, асабліва ў эпоху Саважых і Савецкай Беларусі эпохі сымголі.

Да адкрыцця XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза калектыву ўзяў абавязанасць выдаць 2-е выданне «Гісторыі БССР» ў 2-х тамах.

Інстытут працуе над асмысленнем працы па гісторыі БССР, якая ахоплівае гісторыю беларускага народа са старажытных часоў да нашых дзён. Да гэтага работні прыгнітыты лепшыя навуковыя сілы рэспублікі.

Навуковы супрацоўнік Е. Карніцкі і В. Гайдукевіч накіраваны распаўсюджваць тэмы мапаграфічнага плана. Інстытут таксама працуе і над дакументамі аб історыі: «Перамога калгаснага ладу ў БССР», «Удзяленне беларускага народа ў адзінай дзяржаве», «Успяшныя будаўніцтва партызанскага руху ў Беларусі», «Паўстанне 1927 г. у Літве і Беларусі». Над апошнім зборнікам калгаснага будаўніцтва працуе разам з Інстытутам славазнаства АН СССР, Інстытутам гісторыі АН Літвы і Інстытутам Акадэміі навук Польскай Народнай Рэспублікі.

І. ЯНУБЕНАК.

Беларускія пісьменнікі, мастакі і артысты ў Парыжы

Днямі з Мінска ў Парыж выехал турніцкая група работнікаў культуры БССР, арганізаваная Беларускай таварыствам дружбы і культурнай сувязі з зарубіжнымі краінамі.

У яе склад уваходзіць пісьменнік В. Шыла, паэты В. Пестрак, У. Праўчанка, народны мастак БССР І. Ахрычэвіч, мастак В. Ціхановіч, рэжысёр Тэатра Інтэр'ю Купалы В. Броўкі, мастацкі кіраўнік Тэатра Інтэр'ю М. Горнага, Радзік, народны артыст БССР І. Абухавіч, Р. Махальнік, народны артыст БССР Я. Палосін, Я. Карнавуша і інш. Усе яны нацыяналі выкарыстоўваюць свой адпачынак для паездкі па турніцкіх пуцёвках у Францыю.

Турніцкія пуцёвкі да мяноў да тым, яны сустракаюцца з французскімі пісьменнікамі, артыстамі і мастакамі, пазнаёмяцца са слаўнымі імёнамі Парыжа і іншых гарадоў, з імёнамі і культурнай французскага народа.

І. ЯНУБЕНАК.

«МАЛЫЯ ТРАЦЯКОЎКІ» — НА ВЁСКУ

Прэкт Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — гэта дакумент, які дае магчымасць кожнаму саважаму чалавеку выразаць ў сваёй светлосці будучыню камунізму.

«У вывазках кожнага чалавека, у дзейнасці кожнага калектыву і кожнай арганізацыі камуністычнай ідэі павіныя арганічна спалучацца з камуністычнымі справамі». Гэтыя радкі з праекта Праграмы павіны стаць дэвізам штодзённай работы кожнага з нас.

Залучае работнікаў культуры і саважых гарманічнаму развіццю саважых чалавека. У гэтай справе павіна наваздаць вялікае значэнне эстэтычнаму выхаванню.

У праекце Праграмы асобна падкрэслівана неабходнасць разнастайнага развіцця культуры ўстаноў па тэрыторыі краіны з тым, каб паступова ўзняць узровень культуры ўсёй да ўзроўню культуры гарада.

Адной з форм эстэтычнага выхавання могуць быць расейныя і калгасныя музеі — «маленькія трацякоўкі», якія даюць магчымасць жыццям усеі знаёмяцца з творами мастацтва. У нашай рэспубліцы ўжо дзейнічаюць такі музей у Івацэвічах. Цяпер ён ператвораны ў перасоўную выставку. Каршыні для стварэння такога музея атрымаў у падарунак ад беларускіх мастакоў і будаўнікоў Салігорска. З цягам часу гэта будучы асяродкі культуры наваздаць усеі, якія побач з кіназатрамай і клубамі будучы фармаваць мастацкія густы на сельшчынах.

Але цяпер такіх музеяў яшчэ не могуць быць створаны ва ўсіх раённых цэнтрах і буйнейшых калгасах. Гэта справа будучыня. Пакуль што такая задача ўскладна на перасоўныя мастацкія выставкі.

Мастацкі музей БССР ужо працуе ў гэтым напрамку. Дзесяткі розных твораў беларускіх мастакоў-графікаў былі экспанаваны ў абласных і раённых цэнтрах рэспублікі. Тэмы людзей навадалі выставкі. Прыкладна і пазіцыя глядачоў у кітгах вядомых саважых праўных да выяўленчага мастацтва.

«Выстаўка беларускіх майстроў жыццява дае нам магчымасць даведацца над чым працуюць на-

шы мастакі, як у мастацтве адлюстроўваюцца жыццё нашага народа», — ліша Іжыгер Клемаў з Гомеля.

«Дзякую а хвіліны сапраўднага задавальнення, якія я перажываю, наведваючы вашу выставку, дзе пазнаёмілася з работамі беларускіх мастакоў», — такі запіс пакінула настаяніца з Оршы.

«Радасна бачыць, што і ў нашай рэспубліцы цяпер ёсць вялікі атрад мастакоў, які ўмеюць пранікнёна перадаваць думкі і спадзяванні нашых людзей у мастацтве, пакінуць наваздаць партызанскіх людзей сённяшняга дня», — гэтыя радкі належаць пэніснеру Ваўчыцкаму з Гродна.

Калектыв Мастацкага музея сумесна з Саюзам мастакоў БССР імкнуўся да таго, каб яны маглі паўней паказаць у перыферычных гарадах нашай рэспублікі работы беларускіх майстроў выяўленчага мастацтва.

У пачатку сёлета года ў музеі быў створаны спецыяльны атрад перагоўных выставак. «Сямігодка ў дзеціны» — пад такім дэвізам была арганізавана выстаўка твораў беларускіх мастакоў-графікаў, якія навадалі Салігорскі калгасны камбінат, паліцкі Нафтабуд і іншыя новабудовы Беларусі.

Вялікаму цікавасць выклікалі паказаныя жыццям Гомеля, Гродна, Оршы і Брэста экспанатаў філіялаў рэспубліканскай мастацкай выставкі 1960 года. Іх паглядзела больш ста тысяч глядачоў. У раённых цэнтрах, у калгасах былі арганізаваны выставкі беларускіх графікаў, а таксама выстаўка «Дзяржаўны мастацкі музей БССР» ў фотарэпрадукцыях. Наваздаць супрацоўнікі, якія ездзілі з гэтымі экспазіцыямі, чыталі лекцыі аб рускім і беларускім мастацтве.

Але для таго, каб работа была больш эфектыўнай, каб аддзел перасоўных выставак яны маглі больш паказаць творы мастацтва працоўных, патрэбна невадалае вырашэнне раду пытанняў.

Адным з іх з'яўляецца стварэнне мастацкіх фондаў для перасоўных музеяў. У музеі цяпер ёсць параўнальна невялікі фонд каршын, прычым многія з іх невыскай мастацкай вартасці. З другога боку, лепшыя работы нашых жыццявацаў, якія не ўвалялі ў экспазіцыю беларускага аддзела музея,

Э. ВАРШАВІЛАУ,
старшы навуковы супрацоўнік
Дзяржаўнага мастацкага
музея БССР.

ВЫСТАЎКА МАТЭРЫЯЛАЎ АБ КАСМАНАУТАХ

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР у Мінску і Палескай бібліятэцы «Новы паліт саважы чалавек» у космасе». На ім выстаўлены і нліспіныя папулярызатары матэрыялы працы аб выдатнай паездцы, партызан Германа Цітова.

Стэнды аб касмічных нарабл і «Усход-2» з'яўляюцца працягам раней арганізаванай у бібліятэцы тэматычнай выставкі «Знавае космасу». У ёй наглядна адлюстравана гісторыю касманаўтства, шырока прадстаўлены працы заснавальніка навукі аб касмічных палі-

тах, геніяльнага рускага вучонага-самавучкі І. Я. Іванава, падрабаныя нлігі, ілюстрацыі, часопісныя і газетныя артыкулы аб космасе.

Спецыяльныя атрыны выставкі прысвечана матэрыялаў аб першым гарацінскім палёце лётчыка-касманаўта Ю. А. Гагарына на караблі «Усход-1» яго трынаццаціна палётах па краінах свету.

Выстаўка аб касманаўтах карыстаецца вялікай папулярнасцю ў чытачоў.

— Няма ў мяне нічога, Будзене лязкае рухі аб маю скуру...
— Вера Ігнатаўна змоўкла і стала, апусціўшы рукі, бездапаможна. Настаўшы так, вярнулася да чамадачыні і выняла адтуль прылады для выхадзання.

— Дык давайце я вас паслухаю...
— Я ж вам кажу, што я не хворы! — сказаў ужо са злосцю стары Васіль.
Нахмураная Вера Ігнатаўна паклала прылады ў чамадачыні і сказала:

— Прывядзіце мяне на вуліцу.
Васіль Гойдала ўхваліўся, скончыў да дзярэй і адвільніў іх. Калі адвільніў дзяверы ў сенах, Вера Ігнатаўна ўбачыла збоку на земляной падлозе абывава скручаны, чарнітавую конскую шкуру. Шкура на першы выгляд была падобна да нейкай зварыны, што скруцілася ў клубок, схаваных галаву пад паху. Вера Ігнатаўна нават насярожылася і прамовіла:

— Небкі звер у вас...
— А... гэты звер не кусяцца, — адказаў Васіль. І прыгатуў дзяверыма ўслед непажаданай доктаршы.

Вечар насуваўся на дарогу, выведзанаю машынкамі і сямімі — каліны былі шырокія, і галіны Вера Ігнатаўна прыскрывалі па іх. Вячэрні вечер павяваў сплюснёнасцю, выскубаў пыліны снугу на палінах і між стваламі сосен у лесе і віхуры іх у паветры. Віхуры, завае наан прадзячылі ён, бо і лесе шумуе ў вышніх густа, часам парывіста, пасля чаго наступала хвіліна зашыва, каб зноў перайсці ў раўнамерны, прытоены гул.

Вера Ігнатаўна ішла, і яе роздум пачынаў плысці разам з гэтым гулам. Сущылася сэрца, і паступова стала нават добра ісці. Вочы ўжо менш глядзелі пад ногі — яны намагаіліся цяпер ахапіць усю дарогу перад сабою. Вера Ігнатаўна спынілася, каб пастаяць пад хвалямі саснава та шуму, што істэрміна шугалі ўгору.

Ох, як жа добра людзям жыць на зямлі, калі наваколі шуміць такая бяскарынная лясістая дрымачына! Шчаслівец той, хто ўмее яе чытаць, а значыць, і браць ад яе ланіцу для шчасця чалавека!

Праз зявілку, што ўсцінала дарогу, Вера Ігнатаўна бачыла чалавека, які сядзеў за рабочым сталом у старыняк матынай хатцы, дзе на палках стаялі гаршчкі з пародамі вяс гэта, цяпер прысмыканы снегам вясні. Наўжо гэта ён той валадар, хто ўмее чытаць гэтую дрымачыну, што хоча яе прыгатуваць для людзей?

Пры такіх думках Серадзібор рабіўся для Веры Ігнатаўны яшчэ бліжэйшым. А тое раённае Азершчына чамусьці аддалася...
Калі гэта было, яны прыйшлі да яе Саша праскардзіла на бясонніцы і заадо расказвала пра адносны паміж Малашкінам і Чухунінамі?
Таму Саша, узяўшы рэцэпт, дазваляла Веры Ігнатаўна, а кілопат усе не сыходзіў з яе твару. Вера Ігнатаўна прыкмыкала гэта і, палажыўшы ёй рукі на плечы, адкрыта галаву ў вочы і чонам ласка сказала:

— Ведаю, што змяніць месца для жыцця ялегка для вас. Ну, тады хочь выхадзіць дні праводзіць на паветры. Добра было б на лязках. Толькі не паддавацца ніякай флегме. Трэба рухацца, хадзіць, рабіць усё — не толькі ў канцылярыі, але і дома па гаспадарцы...

Вера Ігнатаўна вытрымала паузу і ціха дадала на развітанне:

Куды ні прыгладзілі госці — усёды іх сардэчна віталі. На ілжы Віцебшчыны калгаснікі салгасарцы «Перамога» Талачынскага раёна паднеслі пісьменнікам хлеб-соль. Сяргей Сартану а ўдзячнасцю прымае хлеб-соль.

У машыне недзе ёсць шчыліны, і вечер сівіцца ў іх, напывае сваю тонкую мелодыю. Гэтая мелодыя то ўзымалася да нейкіх сваіх, трапятліх вышынь, і тады вечер б'е, лапаца па снігах маішчы, як жылая істота, апускаяцца амаль да паўштыці і на нейкую хвіліну заіхае зусім, каб потым уліцца навова. «Хвала», плунава, поўная прытоенай сілы. Гэта — яе хада, якую не раз бачылі вочы з акна майёй кватэры. Ціхіх, сціп-лівае позірк і з-пад брову... І такая прывабоная жаночая незалежнасць...

Вечер залатаўся брызентам. У збубх апынуўся «Беламор», успыхнула запалка. Папіроса прыкурвалася, а вока бачыла фетравую чорную шапку, павязаную цёплай вязанай хусткай. Колер яе цяпер не распазнаваў, а там, у кабінёце Карчэні, яна здавалася трохі карчыскай. І цёмныя шчыліны вачэй на белым твары, закрытым да палавіны кайгаровым паліто...

Папіроса раскурвалася, яе раздымханыя агул-лэк. Агеньчык абліваўся ў вачы Рыбіна. Раптам думка прайшла да магі. «Ах, які ж я...» — сказаў сам сабе Рыбін і тут жа прамоўціў уготас.

— Вера Ігнатаўна, выйбачце, што я закруў без вашага дазволу.

— Курчы, курчы, завае ўсё развее... азваляе з кутка Вера Ігнатаўна, ды такім жывым, свежым голасам, што Рыбін аж здзівіўся. Яму думалася, што яна дзімае, а тут так выразна, без запінак: «Завее ўсё развее». Наўжо яна ўдала яго думкі? «А, можа, і сапраўды завае ўсё развее? Дзе ж мяжа паміж сур'ёзным, шварэным і тым пажаданым, але наўным? Усё перамяшалася. Прышорыць бы каня і аддана на волю віху, як гэта бывала тады, у ваенную малодсць. Відаць, я стамаўся... Даеда да кватэры, добра пагэро спіну ля кафельнай печкі, збуджу суседку Марю, акая нагрэе мне чаю і раскажа пра добры хлеб, які яна так умее пачыць».

Папіроса скруцілася. Стала сіняя. Толькі наперадзе паўзучы та зялёны снуг дах промёні фар і вобшч вочы за сабою. Аднак аб чым жа ліа думае? Увесь час маўчыць. Насам паварушыцца і глыбей увасціць рукі ў рукавы.

— Аб чым вы думаете, Вера Ігнатаўна? — крыкнуў, нахіліўшыся да яе, Рыбін.

— Думаю пра вас, — адразаў, не сніахушы, адказала Вера Ігнатаўна.

— Пра мяне... аж жахнуўся Рыбін і змоў.

— Што вы настоймі, што вы абвееце пра ўсё. Пры вяртале рабце можна какаць жорсткасці. А вы — не жорсткі. Як гэта вам удаецца — не ведаю.

Рыбін глядзеў на вогнісныя палосы святла, у якіх мітусяў снуг, і адчуваў, як нешта адтайвае ў грудзях, як паступова адвалявацца нейкі камень.

Не зачаруйце мяне, Вера Ігнатаўна. Я сваю работу лічу з'явай натуральнай. Нічога надзвычайнага.

Вось вы толькі што пагаварылі з Карчэні і адразу павярнулі ў Азершчына. А вы, відаць, намерваліся ехаць некуды далей, — гаварыла Вера Ігнатаўна.

— Мне Карчэня не хочучы сказаў адну такую

реч, акая амуслиа мяне павярнуць назад. Карчэня — павольны ў думках чалавек, як тае блатная рэчучка ў шчыліні, і бяскарынна, як трава. Мой прыезд цяпер быў свайго роду псіхалагічным наскокам на яго. Наскак аказваўся ўдалым.

Рыбін на момант спыніўся і дадаў:

— Ну, а потым я вельмі задаволены, што вязы вас, а так вам прыйшлося б патаніваць. Хоп... — запнуўся Рыбін, — я завае ў Серадзібор дзюх жывіны.

— Як! — перабіла Вера Ігнатаўна.

— Аргінуў Іванушці і Сашу. Вы маглі б дадучыцца да іх. Яны вырашылі правесці ў Серадзіборы выхадны дзень.

Вера Ігнатаўна ўсё стала зразумела, калі яна пачула пра Сашу.

— Нічога. Я вельмі рада, што еду з вамі. Мне зашчына і не боіцца.

— Ну, абы так. А рэшта ўсё нічога, — дадаў асела Рыбін.

На душы яго сплыў дабрадушны настрой...

Над машынаю, высокая, дзе распылены снуг у завае паблытаўся, відаць, з навісімлі хмарамі, шугалі віхры. Калі машына выязджала на шырокі палатак, праваліўшы свіст раўні, яе гатовы пераклічы шумам, і тады вільей раптоўнай лагоднасцю павявала ў душы Рыбіна. Гэта азначала, што машына ўважджала ў лес. Так лясная шуміла вольна вала падарожных на сылкіх сумахтах, якія «гэзі» разрываў, таптаў, падбіраў пад сабе, няспына пасуваючыся наперад.

«Локаць у шыньельным рукаве пра штуршыах машыны дагаварыўся люты жывіны і не хацеў адрывацца. Ціхая стомленасць клалася на вочы, пераходзіла ў лёгкую дрымоту, ад якое не хацелася абуджацца... Прыкка, мілая лірыка, адкуль ты прыйшла ў неспадзяваную душу, акая так старанна адгароджвала сябе ад яе? Галава Рыбіна схілялася на бок і летла на плячо. І яно так мяккае, пушыстае. А ўгору віхры напываюць — і ласкаю і пагрозай...»

ПАЦЬНАЛЬНІК БЕЛАРУСКАГА

ТЭАТРА

Імя Ігната Буйніцкага, першага стваральніка беларускага прафесійнага тэатра, таленавітага артыста, арганізатара і непаўторнага талента, дарэчы, беларускаму тэатральнаму мастацтву. Ён прывёў усе свае жыццё зборнае і праслаўленае культурных здобываў беларускага народа, які ён упрыгожваў сваім талентам. Ён расказаў пра падзеі і гора свайго народа ў цяжкіх гадах царскага самаўладства.

Нарадзіўся Ігнат Цярэцішэвіч Буйніцкі 22 жніўня 1861 года, у вёсцы Празарокі Дзісенскага павета, у прыгожым асяродку. Пачаў роліны старыны не даваў яму спакою і ў тым ліку юнацтва, калі ён вучыўся ў Рызе. Яны ж паклікалі яго назваць, у роўную вёску, дзе ён неўзабаве цалкам аддаўся захапленню тэатральным мастацтвам.

У перыяд паміж дзямі рэвалюцыйнай працынаеца нацыянальнага самавыяўлення беларусаў. У гарадах, вёсках і мястэчках наладжваюцца беларускія вечарыні, на якіх у песнях і вершах гучыць роднае слова, выконваюцца народныя тэатры.

І. Буйніцкі з'явіўся адным з першых ініцыятараў такіх вясковых вечарынак. Спачатку ён наладжваў іх у сваім доме пры ўдзеле членаў сям'і і таленавітага вясковага моладзі. Затым у фальварку Палівацкага (там знаходзіўся дом Буйніцкага) ім на ўласныя сродкі стварэцца пастаянная труп. Першыя гады гурток з беларускімі песнямі і танцамі выступаў толькі ў Палівацкага і Празароках, а потым пачынае выязджаць у навакольныя вёскі і мястэчкі.

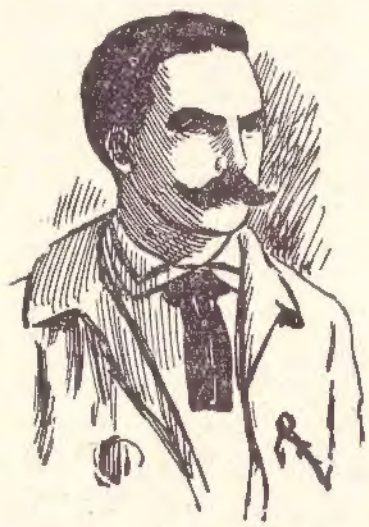
Пазней Буйніцкага з трупай запрашаюць у Віленю выступаць на адной з беларускіх вечарынак. Там прыязна быў ацэнены талент талента Буйніцкага і высакордны праца яго тэатра. Гэта надала новаму творчым сілы як самому арганізатару, так і ўсёй трупі, і тэатр Буйніцкага з аматарскай трупі перафарміраваўся ў прафесійнае калектыв.

Акрамя песень і танцаў ставілі спектаклі «Мядзведзь» і «Сватань» А. Чэхава, «Па рэвізіі» і «Пашыліся ў дурні» М. Крапіўніцкага, «Хам» і «У зямлі вечар» Я. Ажэшкі, «Модныя шляхоцы» Ж. Касцюка і інш. Чытаюцца са сцэны памятныя вершы Я. Купалы, Я. Коласа, Ціткі, М. Багдановіча і інш.

У 1910 годзе тэатр Буйніцкага пачынае гаспадарыць на гарадскіх і вясковых спектаклях. На наступны год зноў трупі запрашаюць на вечарыну беларускіх студэнтаў у Пецярбург. Я. Купала пісаў пра гэты выступленне: «...Зала «Пальма» прадставіла сабой маленькую частку Беларускай беларускай гутаркі, беларускіх танцаў, беларускіх нацыянальных апракты. І не аднаго беларуса гэты вечар перанёс думкамі ў яго далёкую родную старонку... І камедыі, і хору, і танцам публіка дружна і шчыра біла брава і выклікала на некалькі разоў нашых артыстаў... Весеце і радасна было на сэрцы, глядзячы на гэты грамаду, каторая ў гэтым залі жыла як бы адной думкай і гасцюі святаго, братняга...»

Летам 1911 года тэатр Ігната Буйніцкага для шырокай гаспадарыня пазезді прыязджае на Міжрэччю. Першыя выступленні трупі пачынае з Мінска. Тагачасны беларускі друк пісаў: «25 і 26 чэрвеня іпраў у Мінску беларускі тэатр. Іграў «Модныя шляхоцы» і «Па рэвізіі», быў хор каторы паяў беларускія народныя песні, дэкламацыі і танцы. Залю нажалі невялічкую, і яна была напоўнена... мяшчанамі, дробнымі чыноўнікамі і працавітым народам... Гля, што прыйшлі, шчыра віталі артыстаў і прасілі слова на сцене. У першы вечар паднялі артыстам букет з палых красак; у другі—засяпалі артыстаў ружамі...»

З Мінска трупі Буйніцкага пераехаў у Слуцк. Калі мясцовыя шляхціцы прагледзеў «Моднае шляхоцы», у якім пазнала сваё аблічча, то забавіла ўсе наступныя выступленні тэатра і дэкліраваў аднаго беларускага спраўніка, каб ён забараніў гаспадарыня трупі па ўсёму павету. Буйніцкаму дазваляў спецыяльна ехаць у Мінск хадзіць перад губернятарам аб дазволі прадаўжаць працу. Дзякуючы выключнай абаяльнасці і ўменню абыходзіць розныя перашкоды, ён дабіўся гэтага дазволу.

Ігнат Буйніцкі

Акцёр тэатра А. Забел пакаінуў нам свае ўспаміны аб выступленні тэатра ў Слуцку: «...Аднойчы, праходзячы па галоўнай вуліцы Слуцка, я ўгледзеў у некаторых месцах чырвоныя афішы з надпісам: «Беларуская трупі Ігната Буйніцкага...». Вельмі зацікавіў мяне гэты афіш, што нікому невядомы беларускі тэатр... Калі ж я ўбачыў беларускі фальклор з яго кранавай душой пазэі, рытмікай і яркасцю, — не вытрымаў і пайшоў за «кулісы» — знаёміцца...»

Калі я выразіў радасць, што маю чымсьці бачыць гэты беларускі спектакль, — Буйніцкі кіраваў іраў абым і пад яго буйнамі (нада прыгожымі) вусамі прабіла ўсмешка. «А ведаеце што, — сказаў ён, — вы цяпер маеце апапачынаць, едзьце з намі ў гаспадарыню пазезді. Мы праездзем Капыль, Клецк, Шчымавічы, Яхавічы, Нясвіж, Баранавічы, і скончым працу ў Мінску... Была ў гэтай разумнага чалавека такая перавага ў голасе, што мне заставалася толькі адно: даць згоду. Назаўтра мы выехалі ў Капыль... І пачалася чароўная, нічым ніколі непаўторная ў памяці праца ў дарогі даўгага жыцця, падарожжа — вандарка па глухих кутках дакастрычніцкай Беларусі...»

Глядзячы на байкот шляхціц спектакляў трупі Буйніцкага, прэстыж народ гораха вітаў беларускі тэатр. Царскія ўлады на кожным кроку чынілі тэатру І. Буйніцкага розныя перашкоды. Яны бачылі ў гэтым «крамолу», не маглі пагадзіцца, што беларускі народ зноў ляе аб сваёй нацыянальнай культуры і мове, абуджае самавыяўленне і можа перамацаць маюцца мужыкі. У кожным выступленні яны шукалі вольнадумства, трупі была ўзята пад нагляд паліцыі.

Да прыездзе тэатра І. Буйніцкага ў Капыль там ужо існаваў моцны гурток мастацкай самадзейнасці, які склаўся з дэмакратычна настроенай моладзі, членаў тутэйшай сацыяльна-дэмакратычнай арганізацыі. Буйніцкі ў першую чаргу пазнаёміўся з удзельнікамі тэатра гутаркі, даў ім песьні, навуку і мастацкія танцы. Многіх з іх Буйніцкі заахвочваў удзельнічаць у наступных выступленнях разам з выступленнем. У канцы чыталі са сцэны свае вершы кампільскія паэты Цішка Гаргін, Н. Чарнішэвіч і іншыя. Беларускі друк пісаў тады: «Лічуно ноч—ажно пакуль не скончылася праца».

І сапраўды, праца ях іх хвіліна ў пакой адна за адной сталі захопліваць дзяўчаты, вясельныя, жыццярэдныя. Самой бойнай аказалася Тамара Якубоўская. Пяць год працуе яна свінарнай. Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага сцяга, тройчы ўдзельнічала ў Усеазаёнай выстацы дасягненняў народнай гаспадаркі. Летась Тамара выгадала 500 парасят, а сёлета мае намер падвоіць гэтую лічбу.

У Тамары Жукавец стаіць менавіта, яна не такая спрытнакая, яна, як Якубоўская. Але любіць і павяжыць не сабуркі. Дзяўчаты іраў мастацкай самадзейнасцю. Цяпер праўда, яна не было; дзяўчына паехала да латышскіх жыгавалоў падуць чароўна. Заводна расказвае і аб сваёй рабоце.

І «кіраваць» артыстамі часова ўзялася Якубоўская. — Ну, што, дзяўчаты, — звяртаецца яна да сабурок, — пакуль кашавары нарыхтуюць кармы, паспяваем новую песню. Заведзена радзіла. Ураўні народны хор выконвае песню «Жаніхі». Пасліцка павольна праіграваеца некалькі разоў. Дзяўчаты спачатку запісваюць словы, затым развучваюць іх, і вось ужо ў палескі прастор ляціць вясёлая мелодыя.

— А цяпер дзяўчаты, развучым мінжальныя частушкі, — прапонуе Нина Яфімчык. У зноў праіграваеца плацінка. Справа ў тым, што дзяўчаты хочучы выконваць на сцене новыя песні А ў песенніку іх яшчэ няма. Вось і даводзіцца развучаць іх з плацінкі.

— Так можа ўвесь дзень праспяваць, — ні то сур'ёзна, ні шэптам, — вось, вось павіны падысці. Яны ў нас акуратныя.

І сапраўды, праца ях іх хвіліна ў пакой адна за адной сталі захопліваць дзяўчаты, вясельныя, жыццярэдныя. Самой бойнай аказалася Тамара Якубоўская. Пяць год працуе яна свінарнай. Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага сцяга, тройчы ўдзельнічала ў Усеазаёнай выстацы дасягненняў народнай гаспадаркі. Летась Тамара выгадала 500 парасят, а сёлета мае намер падвоіць гэтую лічбу.

стаўленне — у зале не сціхалі бурныя воплескі і радасныя крыкі. Дзясці разоў публіка выклікала артыстаў як прыежджых, так і асвабіла кампіль-аматараў і падымаў ім вяжкі, пукі кветак і лудкі шукерак. Вясельні і пільныя поглядамі віталі дэкламатараў, харыстаў і танцораў.

Далей газета знаёміць з рэпертуарам кампільскіх вечарынак. Там чыталі наступныя вершы: «Хопі ты сэрца, лопі, трысці», «Гоні мяне, ланіч», «Яжжа, братцы, жыць нам стала», «Мой край» — Я. Купалы, «Вылечу», «У суззе» — Я. Коласа, «Край мой радзімы», — М. Багдановіча і інш. Скакалі танцы: «Лявоніху», «Мельнік», «Антошка». Пелі песні: «У гародзе рэчка», «Дуда веселука», «Чаму ж мне не песь», «Адым словам беларускі тэатр у Капыль падняў настроі і даў знаць многім, хто не хацеў ні чуць, ні ведаць, што Беларусь жыць».

Са сваёй трупай І. Буйніцкі з Капыля паехаў у Нясвіж, потым у Клецк, Яхавічы і далей. Але памяць аб сабе беларускі тэатр пакінуў вялікую. Гурток мастацкай самадзейнасці кампіль, умацаваны І. Буйніцкім, працягваў сваю карысную працу сярод насельніцтва, будзіў у ім рэвалюцыйны настроі. Палюбілі песні і танцы Буйніцкага простае народ.

Усе гэтыя факты гавораць аб высакорднай дзейнасці першага заснавальніка беларускага прафесійнага тэатра і аб той гаварай любі народ, які лепшым пацвярджам свайго сэрца плаціў Буйніцкаму і яго трупі за шчасліва хвіліны творчай радасці.

П. СЦЯПАНЭВ.

З асабістага цікавасцю наведвалі госці—рускія пісьменнікі навабудоў і прафесійнае прафесійнае рэспублікі. У Віцебску яны пабылі на дынавым камбінаце. М. Рыленкаў і П. Кустоў даў гутарылі з тэатрамі.

КАБ ШУМЕЛІ НАУСЦЯЖ САДЫ

хваліла яго. Настаўнік моцна задумаўся, як ён ажыццявіць. І калі ролная Камуністычная партыя звярнулася да савецкага народа з заклікам: усе сілы на круты ўздым сельскай гаспадаркі, — Белацэ выразіў пільны працяг у якасці. Было гэта ў 1933 годзе. Калітаскі ў валадзі прынялі настаўніка ў сваю сям'ю і хутка паслалі яго на курсы ў Мінскую школу плодагавальніц.

У той час калітаскі сад і гарод займалі ўсёго некалькі гектараў. — Пачыналі з малаго, — успамінае брыгадзір, — прынялі ў парадка стары сад, яго тады было менш як сем гектараў. Потым стварылі свой плодагавальнік. Пасля — кожны год садзілі па некалькі гектараў маладога саду. І вось цяпер, як бачыце...

Калітаскі сад не пазнаць. Ён павялічыўся, больш як у пяць разоў. Акрамя яблынь, у ім павялічыліся і грушы. Тысячы саджаных плодагавальніц. Пасля — кожны год садзілі па некалькі гектараў маладога саду. І вось цяпер, як бачыце...

Але і гэтыя тэмы не задаліся брыгадзіра. Ён хоча хутчэй бачыць прынямае край квітненне. Таму ён кожны год павялічвае плошчу калітаскага саду. Дрэвы добра даглядаюцца, своечасова падкармліваюцца мясцовымі і мінеральнымі ўгнаеннямі. З дапамогай хімікатаў выдзяеца барацьба са шкоднікамі.

Які іншытаўны вопытнік, Віктар Іванавіч можа робіць, каб у садзе было больш фруктовых дрэў? З Мінска прывезены рэзкі гатункі груш, з Алёсы выписаны марозаўстойлівыя вінаград. Вопыты праводзяцца і на месцы.

На прышкольным участку не было ласе паспрабавана разгарнуцца шырокая прырода ўзнікае. Белацэ марыў пра вялікія сады і гароды, якіх ён займаў і сёння, а дзясці і нават сотні гектараў. Гэтая мары ўсё больш захапляла і

Вялікі калітаскі сад. На фоне цёмна-зялёнага лісця адрозніваўся і прыкметны сакавітых яблыкаў, а прыгледзіўся—іх не лічыць. Хутка яны наважыцца духмяным сокам і талды бры, чалавеча, і спажываў на здароўе. Многа тут антонаўкі. Кожнае дрэва сёлета даць не менш як чатырыста кілаграмаў цудоўных яблыкаў.

А непадалёку — другі гатунка. Колер абавязка і лісце прыкметна адрозніваюцца ад суседніх. — Гэта новы гатунка, — тлумачыць брыгадзір Віктар Іванавіч Белацэ. — Пасля, як бачыце, асвабіла. Па колеру нагадвае пелі шафраніны, але гэта зблыла рэчымі моцна. І на смак вельмі прыемнае такое, салодкае, а ляжыць — аж да ясны.

— А што гэта за гатунка? — Назвы яму яшчэ не прыдумалі, — сказаў Белацэ. — Яго мы вывелі надаўна, і цяпер звярнуліся да навуковых супрацоўнікаў Мінскага інстытута плодаводства, гародніны і бульбы. Чакнем адказаў.

Віктар Іванавіч Белацэ — брыгадзір садагарадні брыгады калітаскі Імя Сталіна Скідзельскага раёна. За свае больш як сорак год ён можа перажыць, асвабіла ў галы Вялікай Айчыннай вайны. Быў такі выпадак, калі за некалькі гадзін яго чорныя валасы пасвілі.

Пасля вайны Белацэ кляс сямі год працаваў настаўнікам. Віктар Іванавіч любіць прыроду і ахвотна аддаваў вольныя гадзіны працы на прышкольным участку. Пад яго кіраўніцтвам вучні пасадзілі і даглядалі сад, вырошчвалі гародніну і культуры. Сувязь школы з жыццём была вядома і прычосла школьным вялікую карысць.

На прышкольным участку не было ласе паспрабавана разгарнуцца шырокая прырода ўзнікае. Белацэ марыў пра вялікія сады і гароды, якіх ён займаў і сёння, а дзясці і нават сотні гектараў. Гэтая мары ўсё больш захапляла і

Але не ўсё, што думае зрабіць брыгадзір, паспяхова ажыццявіцца. Сёлета, напрыклад, заплава на пасадцы гектар, а то і два слі, але...

— Дзе знайсці саджанцы? — пытаецца Белацэ. І сапраўды, дзе? За апошнія два гады некаторыя плодагавальніц гаспадаркі Гродзенскай вобласці прадэманстравалі, Гэта дзятчы перш за ўсё Усеазаёнай гаспадаркі Наватруцкага раёна і Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута.

Але і гэтыя, і іншыя гаспадаркі, калі працягваюць саджанцы, дык у асноўным толькі яблынявыя.

Чаму так атрымліваецца? Справа ў тым, што гэтым пытаннем у вобласці яшчэ недастаткова аддаецца ўвагі. Праўда, многія калітаскі стварылі свае плодагавальнікі. Але яны яшчэ мала і не могуць задаволіць попыту на саджанцы, які павялічваецца з кожным годам.

У кожным раёне дыпер бачыцца спецыялістаў-садаводаў. Трэба толькі па-спраўдзана арганізаваць гэтую справу. У Свіслацкім раёне, напрыклад, у калітаскі Імя Мічурына калітаскі ўпершыню стварылі цудоўны сад народнай селекцыі. Ён займае некалькі гектараў і ўжо прыносіць плады. Але як вызначыць, напрыклад, які гатунка лепшы, які горшы? Тут патрэбна дапамога вучоных і спецыялістаў.

І яшчэ: надважыць сады садаводчым гаспадаркам самага прадваі і захоўваць сваю прадукцыю. — У мінулым годзе, — скардзіцца брыгадзір Віктар Белацэ, — у нас урэзалі і фрукты і гародніна. Невялікую частку іх разлівалі на месцы, а з большай часткай браўся бад, пакуль пралазі. Частку яблыкаў даводзіла везці аж ва Уфу, Чэлябінск і іншыя гарады краіны. Ці ж гэта прадак?

Усё гэта вынік таго, што яшчэ гандлёвыя арганізацыі купляюць то дрэна забавіваюцца нарыхтоўкай і продажам сельскагаспадарчых прадуктаў. Калітаскі ж пакуль што не маюць належных павяжжанняў для таго, каб захоўваць на зіму фрукты і гародніну.

Скарці калітаскай брыгадзіра правільныя і заслужаныя самай пільнай увагі тых, хто адказвае за развіццё садоўніцтва і гароднінства ў рэспубліцы, за збыт іх прадукцыі.

На другім баку саду, калі высокіх разгалістліх ліх раскінуўся калітаскі палічкі. І якіх тут толькі няма медзюшкі! І ліпы, і каляныя, і грэчкі... Ліна добра ахоўвае сад ад бур і адначасова гэта называецца каштоўны мелян. З кожнага дрэва пачынае што год збіраць амаль дзясці кілаграмаў духмянага меду. Такую ж колькасць яго дае гектар грэчкі.

Пчола — таксама клопаты Віктара Іванавіча. Яа вядома, гэтыя разумныя памочніцы чалавека, прыносіць вялікую карысць расліннаму. Але і сарод іх ёсць лешыя і горшыя. Белацэ выпісваў некалькі калод з Паўночнага Каўказа, і не памыліўся. Ва ўмовах мясцовага няўстойлівага надвор'я каўказскія пчола больш старанна працуюць на вынік.

Праз дарогу ад саду размяшчаўся грамадскі агарод. У ім расце цудоўная белакачанная капуста. Асобныя галоўкі яе дасягаюць вады да дзясці і больш кілаграмаў. Тут, — гаворыць брыгадзір, — чатыры гектары, і кожны з іх дае не менш па 500 кілаграмаў капусты.

У агародзе добра растуць таксама кабуда, бобы, буракі і іншыя культуры. Сад і агарод пад кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра даглядае невялікі і працавіты

Але не ўсё, што думае зрабіць брыгадзір, паспяхова ажыццявіцца. Сёлета, напрыклад, заплава на пасадцы гектар, а то і два слі, але...

— Дзе знайсці саджанцы? — пытаецца Белацэ. І сапраўды, дзе? За апошнія два гады некаторыя плодагавальніц гаспадаркі Гродзенскай вобласці прадэманстравалі, Гэта дзятчы перш за ўсё Усеазаёнай гаспадаркі Наватруцкага раёна і Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута.

Але і гэтыя, і іншыя гаспадаркі, калі працягваюць саджанцы, дык у асноўным толькі яблынявыя.

Чаму так атрымліваецца? Справа ў тым, што гэтым пытаннем у вобласці яшчэ недастаткова аддаецца ўвагі. Праўда, многія калітаскі стварылі свае плодагавальнікі. Але яны яшчэ мала і не могуць задаволіць попыту на саджанцы, які павялічваецца з кожным годам.

У кожным раёне дыпер бачыцца спецыялістаў-садаводаў. Трэба толькі па-спраўдзана арганізаваць гэтую справу. У Свіслацкім раёне, напрыклад, у калітаскі Імя Мічурына калітаскі ўпершыню стварылі цудоўны сад народнай селекцыі. Ён займае некалькі гектараў і ўжо прыносіць плады. Але як вызначыць, напрыклад, які гатунка лепшы, які горшы? Тут патрэбна дапамога вучоных і спецыялістаў.

І яшчэ: надважыць сады садаводчым гаспадаркам самага прадваі і захоўваць сваю прадукцыю. — У мінулым годзе, — скардзіцца брыгадзір Віктар Белацэ, — у нас урэзалі і фрукты і гародніна. Невялікую частку іх разлівалі на месцы, а з большай часткай браўся бад, пакуль пралазі. Частку яблыкаў даводзіла везці аж ва Уфу, Чэлябінск і іншыя гарады краіны. Ці ж гэта прадак?

Усё гэта вынік таго, што яшчэ гандлёвыя арганізацыі купляюць то дрэна забавіваюцца нарыхтоўкай і продажам сельскагаспадарчых прадуктаў. Калітаскі ж пакуль што не маюць належных павяжжанняў для таго, каб захоўваць на зіму фрукты і гародніну.

Скарці калітаскай брыгадзіра правільныя і заслужаныя самай пільнай увагі тых, хто адказвае за развіццё садоўніцтва і гароднінства ў рэспубліцы, за збыт іх прадукцыі.

На другім баку саду, калі высокіх разгалістліх ліх раскінуўся калітаскі палічкі. І якіх тут толькі няма медзюшкі! І ліпы, і каляныя, і грэчкі... Ліна добра ахоўвае сад ад бур і адначасова гэта называецца каштоўны мелян. З кожнага дрэва пачынае што год збіраць амаль дзясці кілаграмаў духмянага меду. Такую ж колькасць яго дае гектар грэчкі.

Пчола — таксама клопаты Віктара Іванавіча. Яа вядома, гэтыя разумныя памочніцы чалавека, прыносіць вялікую карысць расліннаму. Але і сарод іх ёсць лешыя і горшыя. Белацэ выпісваў некалькі калод з Паўночнага Каўказа, і не памыліўся. Ва ўмовах мясцовага няўстойлівага надвор'я каўказскія пчола больш старанна працуюць на вынік.

Праз дарогу ад саду размяшчаўся грамадскі агарод. У ім расце цудоўная белакачанная капуста. Асобныя галоўкі яе дасягаюць вады да дзясці і больш кілаграмаў. Тут, — гаворыць брыгадзір, — чатыры гектары, і кожны з іх дае не менш па 500 кілаграмаў капусты.

У агародзе добра растуць таксама кабуда, бобы, буракі і іншыя культуры. Сад і агарод пад кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра даглядае невялікі і працавіты

РУМЫНІЯ

Ў ПАЛОТНАХ, КАМПАЗІЦЫЯХ, ПАРТРЭТАХ

Новы напрамак усёй румынскай культуры пасля вызвалення ад фашыскай акупацыі вывёў жыццё з тупіку, у які ён зашоў у свой час пад уплывам тэорыі мастацтва для мастацтва і буржуазных густаў. Творчасць румынскіх мастакоў сёння сведчыць аб імкненні стаць песнярамі нашай вялікай эпохі. Лепшыя іх творы выяўляюць асноўныя рысы характару, уласныя будаўнікам новага жыцця.

Сучасны румынскі жыццё захоўвае і працягвае лепшыя традыцыі румынскага рэалістычнага мастацтва. Многія мастакі сёння дасягнулі сапраўднага росквіту і шырокага развіцця сваіх творчых сіл. Можна назваць Карнеліу Баба, які выдатна раскрыў унутраны свет, псіхалагію людзей у створаных ім партрэтах і кампазіцыях («Адначынак у полі», «Сляне», «Стэпавыя»). Мастэрскі майянак, строга, але ў той жа час багата адценнямі палітра, драматычныя кантрасы святленія надаюць глыбокае прадуманым карцінам Карнеліу Баба выключную эмацыянальную сілу.

Таленавіты каларыст Аляксандар Чукурэану аддае ў апошнія гады свой талент і сілы тэме рэвалюцыйнай барабцы народа. Кампазіцыйны партрэт удзельніц рэвалюцыі 1848 года Ганны Іпатэску, хвалюючая кампазіцыя «Свабодны май», партрэт рабочага, дзятчы мастацтва і пісьменнікаў, пейзажы сведчаць аб вялікай цікавасці гэтага мастака да жыцця народа.

«Гаспадар Іон Люты ў Кабуле» Г. Лабіна — маштабная работа, поўная драматычнай насычанасці і глыбокага разумення гісторыі.

Аўтар вядомай кампазіцыі «Грыца», 1933 года Г. Мікшоўска паказвае адзін з момантаў баявога мунула рабочага класа Румыніі. Такія карціны, як «Паліпольнае друкарня» Штэфана Сёні або «13 снежня 1918 года» Бэджана Попа, натхнёныя эпізодамі баявога рэвалюцыйнага мунула румынскага народа, атрымалі высокую ацэнку.

Важнейшай тэмай сучаснага румынскага жыцця з'яўляецца будаўніцтва новага, сацыялістычнага ладу. Буйныя прамысловыя цэнтры Хунедоара, Рэшыца, гідрэлектрастанцыя ў Біказе ўсё больш вабяць мастакоў, якія імкнучыся пазнаць і разуменне новае рэчаіснасць, глыбока пераўтвараюць, што адбываецца ў родным пейзажы, а талючае, у духоўным жыцці працоўных. Кампазіцыі «Проба сталі» О. Ангелуза, «Зваршчышчы» Г. Шару, «Ліцейшчыкі на адначынку» Ц. Крауса, палотны мастакоў Т. Абраудана і П. Фебэра, якія адлюстроўваюць працу ў калектывных сельскіх гаспадарках, як і многія іншыя, вызначаюць адзін з асноўных напрамкаў сучаснага румынскага жыцця.

Пейзажы прыгожай роднай прыроды пішуць мастакі ўсіх пакаленняў. У іх усё мацней адчуваецца абаянаючае дыханне сучаснасці.

Асабліва шырокае развіццё пачынае набываць манументальна-дэкаратыўны жыццё. Побач з вопытнымі майстрамі — Штэфанам Каністанцінеску, Г. Лабінам, Шт. Сёні, Жюлем Перахіам — у гэтым жанры з захапленнем працуюць многія маладыя мастакі. Для іх манументальнае мастацтва з'яўляецца сапраўднай школай дэмакратызму ў мастацтве, таму што яно вучыць іх выходзіць за межы аўтарскага індывідуальнага бачання, маштабнае мыслення. Ажыццёлены да гэтага часу наспелыя рослі на рэзнічым металургічным камбінаце і ў маладзёжных дамах культуры ў Бухарэсце — пачатак дзейнасці, якая будзе няспынна павяжжана.

Творы румынскіх мастакоў, глыбока арганічныя жыццё народа, гуманістычны і рэалістычны. Глыбіня задумкі, ураўнаважанасць пластычнага афармлення, цёплыя і адчувальнасць, разнастайнасць, светлая гарманічнасць фарбаў адначасна і высока расцэньваліся ўсёмі, як асноўныя якасці сучаснага румынскага жыцця. Паслядоўная аргумент